

لەمیانە بەشداری کردنی لە کۆبوونەوهکانی خولی (19) ی لیژنە تایبەت بە رێککەوتنامە پاراستنی ھەموو کەسەکان لە بێسەرۆشی بکەردنی زۆرەملی، رێکخەری راسپاردە نێودەوڵەتیەکانی حکومەتی ھەرێمی کوردستان، دیندار زێباری، رایگەیان، گەلی کورد گەورەترین قوربانی شوێنزرکردنی زۆرەملی بوو.

لە چوارچێوەی شاندى کۆمارى عێراق، شاندىكى ھەرێمى کوردستان بەشداری کرد لە کۆبوونەوهکانی خولی (19) لیژنە نەتەوێه کگرتووھەکان تایبەت بە رێککەوتنامە پاراستنی ھەموو کەسەکان لە بێسەرۆشی بکەردنی زۆرەملی کە لە بارەگای یۆنامی لە بەغدا لە رۆژی (5) تشرینی یەكەم/ ئۆکتۆبەری (2020) بە شپۆھى قیدیۆ کۆنفرانس بەرپۆھچوو.

دیندار زێباری رێکخەری راسپاردە نێودەوڵەتیەکان لە حکومەتی ھەرێمى کوردستان و سەرۆکی شاندى ھەرێم سەبارەت بە بەشداری کردنیان لەم کۆبوونەوانە وتی: بپار و ابوو کۆبوونەوهکە لە سەرەتای مانگی نیسان لە جێنێف ئەنجامدرا، بەلام بەھۆی بڵاوبوونەوهی کۆرۆنا دواخران بۆ سەرەتای مانگی ئۆکتۆبەر و شوێنەکەشی گواسترایەو بەغدا، لە میانە کۆبوونەوهکان و تارى حکومەتی ھەرێمى کوردستان بەجیا پێشکەشکرا و ئەوھمان دووپاتکردوو، کە کوردستان بە گشت پێکھاتە ئایینی و نەتەوێهەکانیھەو ھەرەترین قوربانی بێسەرۆشی بکەردنی زۆرەملی بوو، ئەمەش خۆی بێسەرۆشی بکەردنی کوردە فەلەبەھەکان لە نیوان سالانی (1980 - 1990) و ئەنفال کردنی ھەشت ھەزار بارزانی و (182)ھەزار کەس لە بادینان و گەرمیان، ھەرۆھە لەلایەن تیرۆریستانی داعشەو بە ھەزاران ھاوولاتی کوردی ئیزیدی و پێکھاتە ئایینی و نەتەوێهەکان بێسەرۆشی بکەردن، کە تا ئێستاش چارەنووسی زۆریان دیار نییە.

رێکخەری راسپاردە نێودەوڵەتیەکانی حکومەتی ھەرێم ھەرۆھە وتی: لە بەشیکی دیکە و تارەکە تیشکمان خستە سەر ھەنگاوەکانی حکومەتی ھەرێمى کوردستان لە بواری یارمەتیدانی قوربانیانی بێسەرۆشی بکەردنی زۆرەملی لە سەردەمی بەعس وەک تەرخان کردنی موچە بۆ کەسوکاریان، پێدانی زەوی، سوودمەندبوون لە منھە خۆیندن و چەند بواریکی دیکە، سەبارەت بە بێسەرۆشی بکەردنی داعش لیژنەیکە دامەزراوە بۆ کۆکردنەوهی زانیاری و بەدواداچوون لە رفیندراوەکان و بودجەیکە تایبەت تەرخان کراوە بۆ رزگارکردنیان و تا رۆژی (2) ئەیلوول/ سێتیمبەری (2020) تواناوە (3537) کەسیان ئازاد بکەرن لەوانە (1201) ئافرەت (339) بپاو و (1043) مندالی کچ و (954) مندالی کور و تا ئێستا (2880) یان بێسەرۆشی بکەردن و ھەولەکانی حکومەتی ھەرێمیش بەردەوامن بۆ ئازادکردنیان.

دیندار زێباری ئەوھشی ئاشکرا کرد کە لیژنەیکە دامەزراوە بۆ کۆکردنەوهی بەلگە لەسەر تاوانەکانی داعش، ھەرۆھە دەستەیکە دانراوە بەناوی (لێکۆڵینەوه و کۆکردنەوهی زانیاری و چارەسەرکردن)

بەمەبەستى بە دىكىۋمىنت كىردى تاوانەكانى داعش و لەم روو ھەنگاۋى زۆر نراو ھە تۆمار كىردى ئەو تاوانانە بەتايىبەتى ئەوانەى دژى ئافرىدەتان ئەنجامدراون، ھەرلەم چوارچىۋەيەدا زياتر لە (1000) ئافرىدەت ئىردراون بۇ ئەلمانىان بە مەبەستى چارەسەركىردن.

سەبارەت بە رفاندى كرىستىيانەكان زىبارى وتى: لە دواى ھىرشەكانى تىرۋرىستانى داعش نىزىكەى (200) دوو سەد ھەزار كرىستىيان ئاوارە بوون و روويان لە ھەرىمى كوردستان كىرد، ھەروەھا ژمارەيەكى زۆرىشيان رىفەندراون لەوانە (250) كەس كەيسەكانىيان لە (3ى نىسان/ ئەپرىلى 2017) تاكو رىكەوتى (18ى تەمموز/ يۇلىۋى 2017) دىكىۋمىنت كىراو ھە (82)يان ئافرىدەت و (168) پىاو بوون. لەوانە (174)يان رىزگار كىراون، بەلام تا ئىستا (76) يان رىزگار نەكراون، لەوانەى كە رىزگار نەكراون ژمارەيەكىيان ئافرىدەتن.

لە سالى (2014) ھەو لە ھەر كەمپىك يەكەيەكى تەندروستى دانراو ھە تەندروستى دايكايەتى و مىندالېوون، نووسىنگەى نەھىشتىنى توندوتىژى خىزانى ھەيە بۇ چارەسەركىردى ھالەتەكانى توندوتىژى و زياتر لە (123257) پىشكىن بۇ ئافرىدەتى دووگىيان پىشكىنى جۇراو جۇريان بۇ كىراو، لەگەل پىشكەش كىردى خىزمەتگوزارى پىۋىست بۇ مىندالانى تازە لە دايكېو و لەكەمپى ھەسەن شام خانەيەكى تايىبەت بۇ مىندالانى بى دايك و باوك دامەزراو ھە چاودىرى كىردى ئەو مىندالانى لە ئەنجامى شەپ دايك و باوكىيان لە دەستداو ھە چەندىن ھەلمەتى كوتانى دايكان و مىندالان ئەنجامدراو.

رىكخەرى راسپاردە نېودەولەتايەكان تىشكى خىستە سەرمامەلە كىردن لەگەل ئافرىدەت و نەوجەوانانى دەستگىركىراو بە تۆمەتى تىرۋر و وتى: ئەو ئافرىدەت و نەوجەوانانى بە تۆمەتى تىرۋر دەستگىر دەكرىن، رەوانەى چاكسازىيەكان دەكرىن و لە بىكەكانى دەستگىركىردن ناھىلرېنەو، لە ماو ھى نېوان (1ى تەمموز/ يۇلىۋى 2017) تاكو (14ى شوبات/ فېبرايەرى 2018) ئەوانەى كە دەستگىر كىراون ژمارەيان (194) كەس بوو ھە كە تەمەنىيان لە (18) سال كەمتەر، سەبارەت بە ئافرىدەتانىش لە نېوان سالى (2014) و (2018) زياتر لە (260)يان دەستگىركىراون، دواى ھەرگىرتى رېۋوشوئىنى ياساى (41)يان ئازاد كىراون، بەلام لە سالى (2020) لە چاكسازىيەكانى ھەرىم (29) نەوجەوان و (23) ئافرىدەت بە تۆمەتى تىرۋر دەستگىر كىراون، لەبەر ئەو ھى داعش بەشېك لەو مىندالانى بۇ كىردەو ھەكوۋىيەكان بەكارھىنا بۇيە ھەك قورىيانى تىرۋر مامەلەيان لەگەلدا دەكرى نەك تىرۋرىست، ھەموو مافىكىيان ھەيە ھەك سەردانى كەسوكارىيان و بەكارھىنانى مۇبايل، ھەروەھا بەرنامەيەكىش دانراو ھە بەردەوام بوونىيان لە خويىندن.

لە وتەكەيدا دىندار زىبارى ئاماژەى بە زىندانى نەيىنى لە ھەرىم و رادەستكىردنەو ھى دەستگىركىراوان بە لايەنە پەيوەندىدارەكانى ھىكومەتى فېدرالى و وتى: لە ھەرىمى كوردستان سى جۇر زىندانى ھەيە

ئەوانىش: بىنكەكانى راگرتن و گواستىنەو، چاكسازى گەوران و چاكسازى ئافرىتان و نەوجەوانان و ھىچ زىندانىيەكى نەپنى لە ھەرىم بوونيان نىيە، ھەروەھا دەرگای زىندانەكان كراوھىيە بۇ ئەو لايەنە ناوخۆيى و نۆدەولەتییانى كە دەیانەوئى سەردانى بکەن بۇ ئەوھى لە نزیكەوھ ئاگادارى رەوشى راگیراو و سزادراون بن بەپىي رینمایى لایەنە پەيوەندیدارەكان، لەم رووھوھ چەندین ریکخراوى ناوخۆيى و نۆدەولەتى تايبەت بە پرسى مافەكانى مروّف سەردانى زىندانەكانیان کردوھ.

لەلایەكى دیکەوھ لیژنەبەكى تايبەت لە سەرۆکایەتى دادگاكانى تېھەلچوونەوھى ھەرىم پیکھاتوھ بۇ ھەماھەنگى کردن لەگەل لایەنە پەيوەندیدارەكانى حکومەتى فیدرال سەبارەت بە رادەستکردنەوھى دەستگیرکراوان و لەم رووھوھ تا سالى (2019) زیاتر لە (1400) دەستگیرکراوى ناوچەكانى موسل، ئەنبار، سەلاحەدین، دیالا و ھەویجە، ھەروەھا لە سالى (2020) یش ژمارەبەکیان رادەستکراون .

سەبارەت بە ژمارەى دەستگیرکراوان ریکخەرى راسپاردە نۆدەولەتییەكان وتى: لە نیوان سالانى (2014) و (2018) زیاتر لە (2652) کەس دەستگیرکرا، لەوانە (1100) کەسیان تۆمەتى تیرۆریان بەسەردا ساغ بوو و سزاكانیشیان لە نیوان زىندانى کردن بۇ ماوھى سى سال و تاهەتايە بوو، ھەروەھا (870) کەس ئازاد کرا، لە شەش مانگى کۆتايى (2017) نزیكەى (790) کەس دەستگیر کرا، کە بەشیکیان خۆیان رادەستکردوھ لەوانە (279) ئازاد کرا، لەبەر نەبوونى بەلگە و (27) یان سزای جیاجیان بۇ دەرچووھ.

لە سالى (2020) ژمارەى ئەو کەسانەى بە تۆمەتى تیرۆر لە دام و دەزگا ئەمنییەكانى ھەرىم (461) کەس بوو (335) عیراقى و (18) بیانى، (398) لەوانە دادگایى کراون سزایان بۇ دەرچووھ و (48) گومان لیکراویش ئازاد کراون لەبەر نەبوونى بەلگە.

لە کۆتايى وتەکەیدا دیندار زیبارى ریکخەرى راسپاردە نۆدەولەتییەكان لە حکومەتى ھەرىمى کوردستان تیشكى خست سەر بابەتى گۆرە بە کۆمەلەكان و یاسا بەرکارەكان لەم رووھوھ و وتى: لە ھەرىمى کوردستان دوو جۆر گۆرە بە کۆمەلە ھەيە بەشیکیان بۇ سەردەمى رژیمی بەعس دەگەپتەوھ و لەوانە روفاتى (2672) کەسیان لە کۆى (300) گۆرە بە کۆمەلە گەپندراونەتەوھ ھەرىم، بەشى دووھم ئەو گۆرە بە کۆمەلەنى دواى ھیرشەكانى تیرۆرىستانى داعش کە تا ئیستا (83) گۆریان دۆزراونەتەوھ و پرۆسەى ھەلدانەوھى بە ئامادەبوونى لیژنەى ھەماھەنگیکارى سەر بە نووسینگەى سەرۆک وەزیرانى عیراق و نوینەرانی ھەرىمى کوردستان و تیمى نەتەوھە کەگرتووەكانى تايبەت بە لایچینەوھ لە تاوانەكانى داعش یونیتاد ئەنجام دەدریئەدریئ.